



Krizový scénář v situacích týkajících se rizikového chování žáků ve škole

Co dělat, když

- a) se ve škole objeví šikana
- b) dítě nechodí do školy
- c) žák agresivně vystupuje vůči učiteli
- d) žák do školy přinese podezřelou látku
- e) se žáci fyzicky napadli
- f) máme podezření na zneužívání návykové látky, nebo že je dítě intoxikováno ve škole
- g) se ve škole objeví agresivní jedinec

ŠIKANA

1. Rozhovor s informátory (učitel, žáci, rodič ap.).
2. Ochrana oběti (umístit žáka do chráněného prostředí s dohledem dospělé osoby – např. kabinet výchovné poradkyně, zajistit zvýšené dozory, pozor dávat zejména při příchodech do školy, odchodech ze školy a o přestávkách, v nutném případě lze dítě nechat doma).
3. Rozhovor s obětí (bereme zřetel na trauma, stud, mlčenlivost oběti).
4. Nalezení vhodných svědků (žáci, kteří s obětí sympatizují nebo ji alespoň neodmítají, jsou nezávislí na agresorovi, nepřijímají normy šikanování; pozor – nemusí to být tzv. slušný žák nebo žák dobře se učící!).
5. Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky.
6. Rozhovor s agresory, případně jejich konfrontace (nikdy ne mezi agresory a obětí!). Rozhovory probíhají v pořadí informátor – oběť – svědci – agresori. Je třeba zjistit:
 - o kdo je oběť
 - o kdo je agresor
 - o kdy a kde k šikaně dochází
 - o jakou formou
 - o jak dlouho trvá a jak často se opakuje patologické jednání
 - o motivaci agresora
 - o jaký trest (opatření) by zúčastnění navrhovali ke zlepšení situace.
7. Konzultování situace s vedením školy a ostatními učiteli.
8. Výchovná komise (pedagog – pedagogové, agresor a jeho rodiče, výchovný poradce a metodik, pracovník OSPOD (Orgán sociálně-právní ochrany dětí), ředitel nebo zástupci ředitele školy:
 - o seznámení rodičů s problémem;
 - o postupné vyjádření ostatních pedagogů;
 - o vyjádření žáka;
 - o vyjádření rodičů;
 - o rozhodování komise za zavřenými dveřmi;
 - o seznámení rodičů a žáka se závěry komise (závěrem může být dle závažnosti situace důtka tř. učitele, či ředitele školy, snížená známka z chování, dozor ze strany

- OSPOD, doporučení rodičům zainteresovaných dětí vyhledat odbornou pomoc – psycholog, SVP, doporučení umístit žáka do pobytového zařízení SVP, návrh OSPOD k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy ap.);
- všechny strany podepíší zápis z jednání;
 - pokud je agresorů více, nikdy je s rodiči nebereme k výchovné komisi všechny najednou, ale situaci řešíme postupně s každým zvlášť!
9. Individuální rozhovor s rodiči oběti (informace o zjištění a závěrech školy, dohoda o vzájemné spolupráci a informovanosti).
10. Práce s celou třídou (lze řešit vlastními silami nebo povolat odborné pracovníky ze SVP, PPP ap.):
- tento postup se vztahuje na řešení počáteční šikany (stadium 1, 2, 3 podle Koláře); pokud se jedná o závažná stadia, škola požádá o pomoc odborníky ze SVP nebo PPP
 - pokud šikanování naplnilo skutkovou podstatu přestupku nebo trestného činu, oznamujeme tuto skutečnost Policii ČR
 - výpovědi jsou podrobně zaznamenávány stejně tak jako další postup a závěry školy – dokumentace!

Šikana a zákon

Šikana bývá nejčastěji postihována podle ustanovení trestního zákona, a to jako:

- trestný čin omezování osobní svobody (podle § 231)
- trestný čin vydírání (podle § 235)
- trestný čin útisku (podle § 237)
- trestný čin loupeže (podle § 234)
- trestný čin ublížení na zdraví (podle § 221)
- trestný čin poškozování cizí věci (podle § 257)
- trestný čin znásilnění (podle § 241), či pohlavního zneužívání (podle § 242).

K tomu, aby byl pachatel postizen, musí být starší 15 let (15 – 18 let mladiství).

Žáci mladší 15 let nejsou trestně odpovědní, jsou však předáni do péče orgánu sociálně-právní ochrany, případně mohou být postizeni jejich rodiče. Nezletilému pachateli je možné nařídit ústavní výchovu, může nad ním být stanovený dohled.

Pokud jde o trestní sazby, je v případě šikany možný i jednočinný skutek, tzn. že jedno jednání může být kvalifikováno jako více trestných činů.

Pokud k šikanování došlo v průběhu vyučování, nese plnou odpovědnost škola.

Prokáže-li se zanedbání ředitele školy nebo některého pedagoga, může být právně nebo pracovně-právně potrestán. Po školském zařízení lze v oprávněných případech požadovat i náhradu škody vzniklé v důsledku šikany, a to jak náhradu na věcech, tak na zdraví, včetně způsobené psychické újmy. Pokud žák v důsledku šikany nemohl např. docházet do školy (vyšší stupeň šikany), nese školské zařízení odpovědnost i za škody vzniklé rodičům dítěte v důsledku např. uvolnění ze zaměstnání, zajištění hlídání dítěte, zajištění doprovodu do a ze školy apod.

Prevence

1. Seznámit učitele s Metodickým pokynem ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (č. j. 24 246/2008-6).
2. Zvýšit a zkvalitnit dozor o přestávkách.

3. Zařazovat do výuky aktivity vedoucí ke zlepšení vztahů mezi spolužáky, posilovat třídní soudržnosti, spolupráci, komunikaci apod., zdůrazňovat zásady slušného chování, mezilidské vztahy apod.
4. Vytvořit třídní pravidla, která budou ve třídě vyvěšená a budou se dodržovat. V případě jejich porušení budou jasné i sankce, které budou následovat, dbát na důslednost.
5. Snažit se vytvořit vztahy důvěry mezi učiteli a žáky, aby se nikdo nebál požádat o pomoc.
6. Na nástěnce jsou vyvěšit informace pro žáky, kteří se stali svědky či oběťmi šikany (co je to šikana, kam se obrátit o pomoc ap.).
7. Ze strany pracovníků školy vnímat a registrovat varovné příznaky, kterými se šikana ve škole projevuje, a důsledně je sledovat (žák vchází do třídy až s učitelem, o přestávce postává v blízkosti dospělých, projevy outsidera, stísněnosti, vylučování z kolektivu, ponižování, zesměšňování, „vtípky“ ap.). Pokud některé z nich učitelé zaregistrují, okamžitě se obrátí na školní metodičku prevence nebo výchovnou poradkyni a ve spolupráci s nimi situaci okamžitě řeší.
8. Do prevence šikanování zapojit i nepedagogické pracovníky (hospodářka, vrátná apod.).

ABSENCE VE ŠKOLE

1. Rozhovor s rodičem (vysvětlíme, že není možné jednou do školy jít, dvakrát ne apod. - pokud nemá dítě ukončenou povinnou devítiletou školní docházku, ze zákona je povinno do školy chodit):
 - o žáci jsou povinni řádně docházet do školy nebo školního zařízení a řádně se vzdělávat (§ 22 odst. 1 písmeno a) zákona č. 561/2004 Sb.);
 - o zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni zajistit, aby žák docházel řádně do školy (§ 22 odst. 3 písmeno a) zákona č. 561/2004 Sb.);
 - o diskuze o tom, proč dítě do školy chodit má, jsou tedy zbytečné (když zákonný zástupce neposílá dítě do školy, dopouští se protiprávního jednání nebo dovoluje dítěti vést nemravný a zahálčivý život, za což je pokuta do 3 000 Kč, odnětí svobody až na 2 roky, soudní nařízení plnit docházku v některém výchovném zařízení ap.).
2. Pokud dítě nechodí do školy opakovaně či dlouhodobě, absence není omluvená, má škola oznamovací povinnost (OSPOD). Absenci sleduje a eviduje tř. učitel:
 - o do 10 hodin neomluvené absence - pohovor tř. učitele s rodičem s následným zápisem (projedná se důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti s upozorněním na povinnosti stanovené zákonem, seznámení s důsledky narůstající neomluvené absence)
 - o při 10 a více hodinách - výchovná komise za účasti OSPOD (rodiče vyzveme doporučeným dopisem a o jednání provedeme zápis)
 - o při řešení situace můžeme použít i argument, který je pro část rodičů důležitý: pokud dítě neplní povinnou školní docházku a počet neomluvených hodin přesáhne 10 hodin, přičemž rodiče jsou žadateli o dávku sociální péče, může dojít k situaci, že přestanou být považováni za sociálně potřebné a dávky budou odebrány
 - o při 25 a více hodinách - předat záležitost formou oznámení orgánu sociálně-právní ochrany.
3. Účelové a skryté záškoláctví (rodič dítěti absenci omluví, my však máme podezření, že to není pravdivé):
 - o není naší povinností rodiči něco dokazovat nebo ho kárat; za dítě má ze zákona odpovědnost rodič a má právo jeho nepřítomnost omluvit;
 - o pokud máme podezření, že se zákonný zástupce dopouští podporování zahálčivého způsobu života, oznámíme věc orgánu sociálně-právní ochrany;
 - o pokud absence trvá déle než 3 dny a rodič uvádí, že bylo dítě nemocné, nicméně my máme důvodné podezření, že o žádnou nemoc nejde, požádáme praktického lékaře o jeho vyjádření (když lékař nebude chtít spolupracovat, můžeme se odvolat na

dohodu MŠMT a Sdružení praktických lékařů); omluvenku od lékaře lze vyžadovat, jedná-li se o dítě, které má velmi častou absenci, nebo o dítě, které mívá neomluvenou absenci, v situaci, kdy „nemocné“ dítě pobíhá venku, chodí nakupovat ap.).

NÁSILÍ NAMÍŘENÉ PROTI UČITELI

(např. verbální osočování, vulgarismy, agresivita)

1. Odvedeme žáka k řediteli nebo zástupci školy.
2. Necháme žáka vlastní rukou přesně a doslova napsat, co vyučujícímu řekl, a podepsat to.
3. Písemný komentář doplní i napadený učitel (kdy, kde, jak, proč k situaci došlo ap.).
4. Zavoláme do školy rodiče; schůzky se zúčastní učitel, výchovný poradce (metodik prevence, zástupce vedení školy ap. dle závažnosti situace). Dítě před rodičem přečte svůj zápis. Seznámíme rodiče se sankcemi za tento čin i s upozorněním, co se stane, pokud se bude situace opakovat (výchovná komise, snížená známka z chování, OSPOD atd.).
5. Pokud rodič odmítne do školy přijít, událost s přesným popisem situace oznámíme na OSPOD s dovětkem, že rodič nereaguje na výzvy školy, a situaci tak odmítá řešit. Vyžádáme si i písemnou zprávu o tom, jaké kroky OSPOD v řešení situace podnikne.

IDENTIFIKACE A UKLÁDÁNÍ PODEZŘELÝCH LÁTEK

1. Zajistí-li učitel podezřelou látku a je podezření, že se jedná o drogu či jinou zdraví škodlivou látku (přírodního či syntetického původu), přivolá si další dospělou osobu jako svědka a v jeho přítomnosti uloží tuto látku do obálky.
2. Na obálku napíše datum, čas a místo zajištění látky. Obálku přelepí, opatří razítkem školy a uloží do školního trezoru.
3. Následně vyrozumí policii. Identifikaci provede vždy policie, nikoliv pedagog či jiný zaměstnanec školy.
4. Po zjištění druhu látky škola zavolá rodiče a koná další příslušné kroky.
5. Škola incident a závěry oznámí na OSPOD.

VZÁJEMNÉ NAPADENÍ MEZI ŽÁKY

1. Učitel ohlásí událost třídnímu učiteli, výchovné poradkyni nebo vedení školy. V případě závažnějšího ublížení na zdraví okamžitě odešle žáky v doprovodu dospělé osoby k lékařskému vyšetření.
2. Učitel po dohodě s výše uvedenými pracovníky školy telefonicky informuje rodiče žáků.
3. Třídní učitel a učitel, který byl přítomen vzájemnému napadení, zajistí svědky a sepíše zápisy, případně protokoly o úrazech, odevzdá je nejbližšímu nadřízenému a navrhne výchovná opatření.
4. Agresor a jeho rodiče jsou pozváni do školy před výchovnou komisí, kde se rodiče seznámí se situací a výchovnými opatřeními, která škola podle závažnosti situace zvolila; ze schůzky je sepsán záznam, který zúčastnění podepíší.
5. Rodiče napadeného jsou informováni o postupu školy.

POSTUP ŠKOLY V PŘÍPADĚ VÝSKYTU ZNEUŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK

V případě podezření na zneužívání návykových látek:

1. Výchovný poradce, popřípadě třídní učitel či metodik prevence, provede diskrétní šetření, pohovor s žákem.

2. Doporučí rozhovor s odborníkem – Linka důvěry, PPP, SVP, Prev-centrum ap.
3. Kontaktuje rodiče – seznámí je se situací a nabídne kontakty na zainteresované instituce. Při negativní reakci rodičů na sdělení a v případě, že rodiče nezařídí pro žáka další péči, uvědomí škola sociální odbor nebo Policii ČR.
4. Metodik prevence (pracovník SVP či PPP) bude s rizikovou třídou pracovat v preventivní oblasti, třída bude monitorována.
5. V akutním případě, kdy je žák prokazatelně ovlivněn drogou (i alkoholem) v době vyučování, bude odveden ze třídy do místnosti, v níž je zajištěn nepřetržitý dohled dospělé osoby a kde zůstane až do doby, než si pro něj přijede lékařská služba nebo rodiče.
6. Zamezíme dalšímu požití drogy a pokusíme se zjistit, jakou drogu jedinec požil. Zjistíme stav vědomí (dezorientace v čase, místě nebo osobě, snížená bdělost) a základních životních funkcí (dýchání, srdeční činnost) a zvážíme přivolání záchranné služby první pomoci – lepší je planý poplach a případné nepříjemné vysvětlování okolností policistům, než výčitky, že jste nezabránili smrti člověka. Pokud je osoba bezvládná, položíme ji raději do stabilizované polohy na bok, aby se nezadusila zvratky.
7. V případě vážných zdravotních příznaků (žák upadá do bezvědomí, nelze jej probudit, zvrací, došlo k úrazu hlavy, psychické problémy – dezorientace, vyhrožování ap.) ředitel školy nebo výchovný poradce (metodik) kontaktuje zdravotnické zařízení a následně rodiče.
8. V případě lehčích příznaků učitel uvědomí rodiče o zdravotních potížích žáka a vyzve je, aby si dítě okamžitě vyzvedli, neboť je nutné lékařské vyšetření.
9. Rodič je seznámen se zdravotními potížemi dítěte (rozšířené zornice, potíže s dýcháním, zvracení).
10. Pedagog odkáže rodiče na odborníky specializovaných pracovišť (PPP, SVP).
11. V případě, že si rodič pro dítě nepřijde, škola bezodkladně volá lékařskou službu, o čemž jsou rodiče vyrozuměni.
12. O případu je vyhotoven podrobný zápis.
13. Rodiče žáka jsou následně (druhý den) informováni o kázeňských opatřeních, znovu vyzváni k návštěvě odborného pracoviště, mohou si domluvit pravidelné schůzky, na nichž se budou informovat o průběhu problému s TU nebo MP.
14. Metodik prevence (pracovník SVP či PPP) bude s rizikovou třídou pracovat v preventivní oblasti, třídu bude monitorovat.

POSTUP ŠKOLY V PŘÍPADĚ VÝSKYTU AGRESIVNÍHO JEDINCE

1. Okamžitě uvědomit vedení školy, případně hospodářku školy, která předání informace zajistí. Pokud má kdokoliv v blízkosti u sebe mobilní telefon, pedagog jej využije k oznámení na linku 158 a vedení školy, které upozorní na nastalé nebezpečí školním rozhlasem a vyzve přítomné, aby neopouštěli učebny a kabinety.
2. Podle povahy agrese přizpůsobit další postup. V případě hrozby použití zbraně se pokusit odvést napadené osoby do bezpečí, ukrýt se a vyčkat příchodu policie. V ostatních případech eliminovat násilníka, klidným způsobem s ním komunikovat a apelovat na ukončení jeho chování, které vyvolává pocit ohrožení, případné násilí.
3. Zamezit přístupu neinformovaných osob do blízkosti agresivního jedince.
4. Vyčkat příchodu kompetentní osoby (ředitele školy, jeho zástupců, výchovného poradce, ...) a policie.

V Praze dne 3. 9. 2012

Mgr. Karel Bednář
ředitel školy